
พ.ศ.2451 ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงลักษณะการปกครองท้องถิ่นใหม่อีกครั้ง เช่น จากเมืองเปลี่ยนชื่อเป็นจังหวัด ในสมัยรัชกาลที่ 6

พ.ศ.2456 อำเภอสุรพินทนิคม ถูกลดฐานะลงเป็น ตำบล ใช้ชื่อว่า ตำบลลำดวน ซึ่งตรงกับในสมัยของ หลวงสุมาตรา เป็นนายอำเภอขณะนั้น ขึ้นตรงต่ออำเภอศีขรภูมิ และนายอำเภอศีขรภูมิชื่อ หลวงพิศิษฐ์สรินทรรัฐ (พานเมือง อมรมณี) ซึ่งในสมัยเป็นเด็กได้พักอาศัยอยู่ที่บ้านลำดวน

พ.ศ.2460 ตำบลลำดวน ได้โอนมาอยู่ในเขตการปกครองของ อำเภอสังขะ โดยมีพระอภิสาร สังขเขตร (แดง สุคันธรัตน์) เป็นนายอำเภอ

พ.ศ. 2519 มีประกาศกระทรวงมหาดไทย ยกฐานะจาก ตำบลลำดวน เป็นกิ่งอำเภอลำดวน

พ.ศ. 2534 มีพระราชกฤษฎีกา ยกฐานะกิ่งอำเภอลำดวน เป็น อำเภอลำดวน

หมายเหตุ

จากชื่อของเจ้าเมืองสุรพินทนิคม (คนแรก) คือ พระสุรพินทนิคมานุรักษ์

- ก็มี ใบตราตั้งเจ้าคณะอำเภอลำดวน อำเภอสังขะ ลงท้ายด้วยคำว่า “นุรักษ์” เหมือนกัน กล่าวคือ

เจ้าคณะอำเภอสังขะ (รวมทั้งเขตอำเภอลำดวน บัวเขต ศรีณรงค์ ในปัจจุบัน) ชื่อว่า พระครูสังฆบุรารักษ์ (หลวงพ่อประณต) จำวัดอยู่ที่วัดสุวรรณรัตนโพธิยาราม (ตำบลลำดวน)

เจ้าคณะอำเภอ (องค์ต่อมา) คือ พระครูสังฆบุรารักษ์ (เปลี่ยนจาก บุรารักษ์ เป็น ปุรานุรักษ์) หรือ หลวงพ่อสมพงษ์ ปกครอง 4 อำเภอ คือ อำเภอลำดวน อำเภอสังขะ อำเภอบัวเขต และอำเภอศรีณรงค์ โดยจำวัดอยู่ที่ วัดทักษิณวารีสิริสุข (วัดใต้) ตำบลลำดวน

การตั้งชื่อโรงเรียน โรงเรียนแห่งแรกในอำเภอลำดวน คือ โรงเรียนบ้านลำดวน ชื่อเดิมว่า โรงเรียนสุรพินทรราชานุสรณ์ (ยังคงมีชื่อว่า “สุรพินท” ตามชื่อของ เมืองเดิม ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อ เป็น โรงเรียนอนุบาลลำดวน (สุรพินทรราชานุสรณ์)

พื้นเพ ชาติดำเนินเดิม ของคนบ้านลำดวน

คนบ้านลำดวนแต่เดิมนั้น เป็นคนที่พูดภาษาเขมร (เขมรสุรินทร์) 100 % ซึ่งน่าจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชาวเขมรกัมพูชา แต่สำเนียง และภาษาพูดบางคำอาจแตกต่างกันบ้าง ต่อมาได้มีคนอพยพจากบ้านและอำเภออื่นเข้ามาอาศัยอยู่ เช่น คนที่พูดภาษาส่วย จะมีอยู่ที่บ้านโคกกะโดน ตำบลตระเปียงเตีย คนที่พูดภาษาลาว จะมีอยู่แถวบ้านดามะ ตำบลลำดวน บ้านหนองเกาะ ตำบลตระเปียงเตีย เป็นต้น

ความเป็นมาของชื่อ บ้านลำดวน

คำว่า “ลำดวน” ตั้งตามชื่อ ต้นลำดวน

ภาษาเขมร จะเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “รัน-ดูล” ซึ่งหมายถึง ต้นลำดวน

ภาษาเขมร กัมพูชา จะออกเสียงต้นลำดวนว่า รม-ดูล (ครูเขลียง จากกัมพูชา)

ซึ่งอาจมีบางคน ออกเสียงเพี้ยนเป็น เรอม-ดูล (เพราะเสียงใกล้เคียงกัน) ทำให้ความหมายต่างออกไป เป็น “รำ ลัม”

มีหลายหมู่บ้านในอำเภอลำดวน ที่ตั้งตามชื่อต้นไม้ ซึ่งเป็นลักษณะเด่น มั่นคง ถาวร และมีอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณแห่งนั้น เช่น บ้านตะเคียน ตั้งตามชื่อต้นตะเคียน บ้านสวาย (ต้นมะม่วง) บ้านระไซค์ (คือต้นไม้) บ้านโคกยาง บ้านโขกเหนือ ตั้งตามชื่อ ต้นบัวหลวง (โขก เป็นภาษาเขมร แปลว่า ต้นบัว) บ้านโคกมะกะ บ้านอำปูล (มะขาม) บ้านตะแบก (ต้นตะแบก) บ้านหนองปรัง (ต้นหว้า) บ้านโคกปิ่นโร บ้านโคกตระมุง บ้านจบก บ้านสกร้อม ล้วนเป็นชื่อที่ตั้งตามชื่อต้นไม้ทั้งสิ้น ดังนั้นชื่อหมู่บ้านส่วนมากจะตั้งตามชื่อวัตถุที่มองเห็นชัดเจน เห็นเป็นประจำ มีความมั่นคง รู้จักกันแพร่หลายเป็นอย่างดี

บ้านลำดวน จะมีต้นลำดวนอยู่ในป่าจำนวนมาก เมื่อออกดอกจะมีกลิ่นหอมชื่นใจ โดยเฉพาะในบริเวณโรงเรียนสุรพินทพิทยาศาสตร์ และเขตที่ว่าการอำเภอลำดวน ซึ่งแต่เดิมเป็นป่าดงดิบ มีต้นลำดวนอยู่เป็นจำนวนมาก

ตอนที่ 1 ชาวส่วย (กฺย) อพยพ

ตามประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์ ได้มีการบันทึกการประชุมพงศาวดารภาค 4 กล่าวว่า เมื่อประมาณ พ.ศ.2200 มีชาวส่วยกลุ่มหนึ่งอพยพจากเมืองอัตปือ แสนแป (แสนปาง) ในแคว้นนครจำปาศักดิ์ (ขณะนั้นยังอยู่ในราชอาณาจักรไทย) ข้ามแม่น้ำโขงมาสู่ฝั่งขวาแล้วแยกย้ายกันเป็นหลายพวก ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในที่ต่างๆ คือ

- พวกที่ 1 ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ เมืองที (ตำบลเมืองที อำเภอเมืองสุรินทร์) มีหัวหน้าชื่อ เชียงปุม
- พวกที่ 2 ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ เมืองเตา หรือบ้านกุดหวาย (อำเภอรัตนบุรี) มีหัวหน้าชื่อ เชียงสี
- พวกที่ 3 ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ โคกลาดวน (เขตอำเภอขุนซัน จังหวัดศรีสะเกษ) มีหัวหน้าชื่อ ตากะจะ และเชียงขัน
- พวกที่ 4 ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ เมืองสิง (เขตอำเภอจอมพระ) หัวหน้าชื่อ เชียงสง
- พวกที่ 5 ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ บ้านอ้อจะปะเนิง หรือบ้านโคกอ้อจะ หรือโคกยาง (เขตอำเภอสังขะ) หัวหน้าชื่อ เชียงชะ
- พวกที่ 6 ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ บ้านกุดปไท (บ้านจารพัด อำเภอศีขรภูมิ) หัวหน้าชื่อ เชียงไชย

ตอนที่ 2 ตามจับช้างเผือก

พ.ศ. 2302 ในแผ่นดินของสมเด็จพระบรมราชาที่ 3 พระเจ้าอยู่หัวพระที่นั่งสุริยามรินทร์ (เจ้าฟ้าเอกทัศน์ กรมขุนอนุรักษ์มนตรี) ขึ้นครองราชย์เป็นพระเจ้าแผ่นดินองค์ที่ 33 แห่งกรุงศรีอยุธยา มีช้างเผือกแตกโรงหนีออกจากกรุง บ่ายหน้ามาทางทิศตะวันออกเข้าป่าดง สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงโปรดให้สองพี่น้องกับไพร่พล 30 คน (ตามประวัติศาสตร์ฉบับชาวบ้านของเมืองสุรินทร์บันทึกว่า เป็นเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก กับเจ้าพระยาสุรสีห์ คือ สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช กับสมเด็จพระราชวังบรมมหาสุรสิงหนาท) แต่สันนิษฐานกันว่าคงไม่ใช่ เพราะในแผ่นดินพระเจ้าเอกทัศน์นั้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงดำรงตำแหน่งหลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรี ประทับอยู่ที่เมืองอัมพวา (สมุทรสงคราม) ส่วนสมเด็จพระอนุชา รับราชการอยู่ในกรุงศรีอยุธยา เป็นนายสดจินดา ซึ่งทั้งสองพระองค์ไม่เกี่ยวกับกรมช้างต้นเลย ทั้งยังเป็นข้าราชการอยู่ไม่ได้มีเชื้อสายเป็นเจ้า แต่คงเป็นเจ้าหน้าที่กรมช้างออกติดตามช้างเผือกมาทางแขวงเมืองพิมาย เจ้าเมืองพิมายได้เล่าให้สองพี่น้องฟังว่า ที่ป่าดงตามลำแม่น้ำมูลต้นฝั่งตะวันออก จะมีช้างป่าชุกชุม ขอให้ไปถามพวกส่วยที่อยู่ริมเขาดงใหญ่จึงจะรู้ สองพี่น้องและไพร่พลจึงออกติดตามต่อไป และพบกับเชียงสี หรือตากะอาม ที่บ้านกุดหวาย (รัตนบุรี) กำลังตัดไม้ทำไร่อยู่ในป่า เชียงสีเห็นคนแปลกหน้าจึงถามว่า ท่านมาจากไหน มีธุระอะไร สองพี่น้องคิดในใจว่า ถ้าจะบอกไปตามความเป็นจริงก็กลัวว่าพวกส่วยจะทำร้ายพวกตน จึงพูดปดไปว่า “ฉันมีเรื่องผิดใจกับเจ้านาย จึงหนีมาพึ่งท่าน ขอให้ท่านปิดบังเรื่องราวของฉันไว้ด้วย”

เชียงสีจึงให้พักนอนอยู่ด้วย พอถึงตอนเย็นสองพี่น้องก็ขอให้กระทำสัตย์ปฏิญาณตนเป็นเพื่อนร่วมสาบาน เสร็จแล้วจึงถามเชียงสีว่าขณะที่ท่านตัดไม้อยู่ในป่า เคยเห็นช้างเผือกบ้างไหม เชียงสีก็บอกว่าในป่าแห่งนี้มีช้างชุกชุม แต่ช้างประหลาดที่เป็นช้างเผือกไม่เคยเห็น ถ้าอย่างนี้จะรู้ช้างเผือกต้องไปถามตะกะจะ เชียงชะ เชียงไชย ซึ่งอยู่เชิงภูเขาดงใหญ่อาจมีคนเคยเห็นบ้าง เชียงสีจึงพาสองพี่น้องไปหาเชียงปุมที่บ้านเมืองที แล้วก็พาไปหาเชียงไชยที่บ้านกุดปไท (บ้านจารพัด) ไปหาเชียงขันที่โคกลาดวน ไปหาเชียงชะ ที่บ้านดงยาง แล้วก็ทราบข่าวจากเชียงชะว่า เคยไปเที่ยวยิงสัตว์ในป่าพบช้างเผือกเชือกหนึ่งมีเครื่องประดับทั้งา พานรवारซึ่งเป็นช้างป่ามาลงเล่นน้ำที่หนองโขก (หนองโขก หรือหนองบัว ปัจจุบันอยู่บริเวณอ่างเก็บน้ำอำเภอสังขะ) เวลาบ่ายทุกวัน ถ้าอยากจะเห็นก็ให้ไปคอยดู

ในวันรุ่งขึ้น เชียงฆะก็พาสองพี่น้องและพรรคพวกไปที่หนองโชค ขึ้นต้นไม้คอยสังเกตดู พอถึงเวลาบ่าย พระยาช้างเผือกก็มาพร้อมบริวารช้างทั้งหลาย ประมาณ 50 - 60 เชือก โดยมีพระยาช้างเผือกอยู่ท่ามกลาง พวกมันลงไปเล่นน้ำ สองพี่น้องจึงเฝ้าก่อนดิน 8 ก้อนมาเสกเป่าคาถาขวางไป 8 ทิศ แล้วลงมาจากต้นไม้ด้อมมือเรียกพระยาช้างเผือก ส่วนช้างบริวารอื่นๆ ก็แตกตื่นวิ่งหนีออกไป คงเหลืออยู่แต่พระยาช้างเผือกยืนนิ่งน้ำตาไหล และยอตัวให้สองพี่น้องขึ้นหลัง แล้วพากันเดินทางกลับมาพักแรมที่บ้านกุดปไท โดยเอาเชือกผูกข้างไว้กับต้นจรรย์ใหญ่ (ต้นทองกวาว) บ้านกุดปไทจึงได้ชื่อว่าบ้านจรรย์เปิด หรือจรรย์พัน เพราะเชือกได้พันกับต้นไม้และต่อมาเพี้ยนเป็น บ้านจรรย์พัต ปรากฏทุกวันนี้แต่มีตำนานเล่าว่า ขณะที่สองพี่น้องไปหาช้างที่บ้านกุดปไท มีอาจารย์ (เป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของพราหมณ์) พุดปดว่า เห็นช้างเผือกที่นี่ แต่สองพี่น้องมาหา เลยรู้ว่าเป็นคนที่พระมหากษัตริย์ส่ง กลัวว่าตนเองจะมีความผิดจึงแอบหนี (เปิด) ต่อมาจึงเรียกบ้านนี้เป็นภาษาเขมรในปัจจุบันว่า เสราะ(บ้าน) จรรย์เปิด หรือภาษาไทยเรียกว่า บ้านจรรย์พัต

ตอนที่ 3 พระราชทานบรรดาศักดิ์

หลังจากนั้น สองพี่น้องพร้อมไพร่พล จึงได้นำช้างเผือกกลับไปกรุงศรีอยุธยา โดยมีเชียงใหม่กับบรรดาพรรคพวกเดินทางไปส่งด้วย สองพี่น้องกราบบังคมทูลถึงการที่เชียงใหม่และพรรคพวกช่วยเหลือจนสามารถติดตามจับช้างเผือกได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระที่นั่งสุริยามรินทร์ จึงโปรดเกล้าแต่งตั้งให้

ตากะจะ	เป็น	หลวงแก้วสุวรรณ
เชียงใหม่	เป็น	หลวงปราบ
เชียงฆะ	เป็น	หลวงเพชร
เชียงใหม่	เป็น	หลวงสุรินทรภักดี
เชียงสี	เป็น	หลวงศรีนครเดา
เชียงใหม่	เป็น	ขุนไชยสุริยงค์

และโปรดเกล้าฯ ให้หัวหน้าหมู่บ้านที่ตนปกครองอยู่ ขึ้นตรงต่อเมืองพิมาย (ตามพงศาวดารเมืองสุรินทร์ บันทึกว่า ช้างเผือกแตกโรงหนีเข้าป่าเมื่อ พ.ศ. 2304 คลาดเคลื่อนจากบันทึกการประชุมพงศาวดารภาค 4 ซึ่งเข้าใจว่า ผู้เขียนพงศาวดารคงจะหยิบเอาเหตุการณ์ที่จับช้างเผือกได้แล้วเป็นเกณฑ์ แต่ถ้าหากจะพิจารณาระยะเวลาในการเดินทางและติดตามแล้ว คงจะต้องใช้เวลานานหลายปี ดังนั้นปีที่ช้างเผือกแตกโรง น่าจะเป็น พ.ศ. 2301)

ตอนที่ 4 เข้าเฝ้าพระเจ้าอยู่หัว

ภายหลังจากที่เขมรปาดังทั้ง 5 ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์แล้ว หลวงสุนทรภักดีได้ขออนุญาตย้ายเมืองจากบ้านเมืองที่ไปตั้งที่บ้านคูพาย (เมืองสุนทรในปัจจุบัน) เพราะเห็นว่าเป็นเมืองใหญ่ มีคูล้อมรอบถึง 2 ชั้น อุดมสมบูรณ์และเหมาะที่จะป้องกันข้าศึกศัตรู เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว หลวงสุนทรภักดีจึงได้อพยพราษฎรบางส่วนไปอยู่ที่คูพาย ส่วนพี่น้องคนอื่นๆ เช่น เชียงปัด เชียงเกตุ เชียงพัน นางสะเดา นางแล และราษฎรบางส่วน คงอยู่ที่บ้านเมืองที่ตามเดิม โดยมีเชียงเกตุเป็นหัวหน้าปกครองดูแล

เนื่องจากบ้านเมืองที่มีผู้นำหมู่บ้านหลายคน เชียงพันจึงพาราษฎรกลุ่มหนึ่งแยกย้ายไปตั้งหลักฐานใหม่ที่บ้านลำดวน (อำเภอลำดวน) เพราะพบว่าเป็นหมู่บ้านเก่า มีดินและน้ำอุดมสมบูรณ์ มีคูเมืองล้อมรอบเหมาะแก่การป้องกันข้าศึกศัตรู และอยู่ไม่ห่างจากที่เดิมมากนัก คณะของเชียงพันจึงพากันตั้งรกรากปกครองดูแลบ้านเมืองเป็นต้นมา มีการตั้งวัดครั้งแรกที่วัดทักษิณวารีสิริสุข ต่อมาวัดร้างระยะหนึ่ง แต่การบวชกุลบุตรก็จะมาบวชที่นี่ เนื่องจากมีพัทธสีมาอยู่แห่งเดียว

หลังจากย้ายถิ่นฐานเสร็จแล้ว จึงพากันไปเฝ้าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยนำช่าง ม้า แก่นสน ยางสน ยอดหวาย ปีกนก (นกหางนกยูง) นอแรด งาช้าง น้ำผึ้ง ชีผึ้ง เป็นของส่งส่วยไปยังกรุงศรีอยุธยา (มีเรื่องเล่ากันว่า เมื่อเดินทางไปถึงกรุงศรีอยุธยา เพื่อจะไปเข้าเฝ้าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระที่นั่งสุริยamarinทร์ ณ พระราชวังหลวง แต่ทหารรักษาวังไม่ยอมให้เข้า เพราะยังไม่รู้จักสนิทสนมกันมากนัก หลวงแก้วสุวรรณ (ตากะจะ) กับพวกจึงได้แสดงหลักฐานคือ ตะขอช้างด้ามทอง ซึ่งได้รับพระราชทานจากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทหารรักษาวังจึงอนุญาตให้เข้าไปในพระราชวังหลวงเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายสิ่งของที่นำไปด้วย)

พระเจ้าอยู่หัวพระที่นั่งสุริยamarinทร์ จึงได้พระราชทานบรรดาศักดิ์ให้แก่หัวหน้าหมู่บ้านทั้ง 4 คน ดังนี้

1. หลวงแก้วสุวรรณ (ตากะจะ) เป็น พระไกรภักดีศรีนครลำดวน ยกบ้านปราสาทสี่เหลี่ยมดงลำดวนขึ้นเป็นเมือง เรียกว่า เมืองขุขันธ์ ให้อยู่ภายใต้การปกครอง
2. หลวงเพชร (เชียงพะ) เป็น พระสังฆะบุรีศรีนครอัจจะ ยกบ้านอัจจะปะนิง หรือบ้านโคกดงยาง เป็น เมืองสังฆะ ให้พระสังฆะบุรีศรีนครอัจจะปะนิง เป็นเจ้าเมืองปกครอง
3. หลวงสุนทรภักดี (เชียงปุม) เป็น พระสุนทรภักดีศรีณรงค์จางวาง ยกบ้านคูพาย เป็น เมืองพายัพสมันต์ อยู่ในความปกครอง
4. หลวงศรีนครเดา (เชียงสี หรือตากะอาม) เป็น พระศรีนครเดา ยกบ้านกุดหวาย หรือบ้านโคกเมืองเดา เป็นเมืองรัตนบุรี ให้พระศรีนครเดา เป็นเจ้าเมืองปกครอง

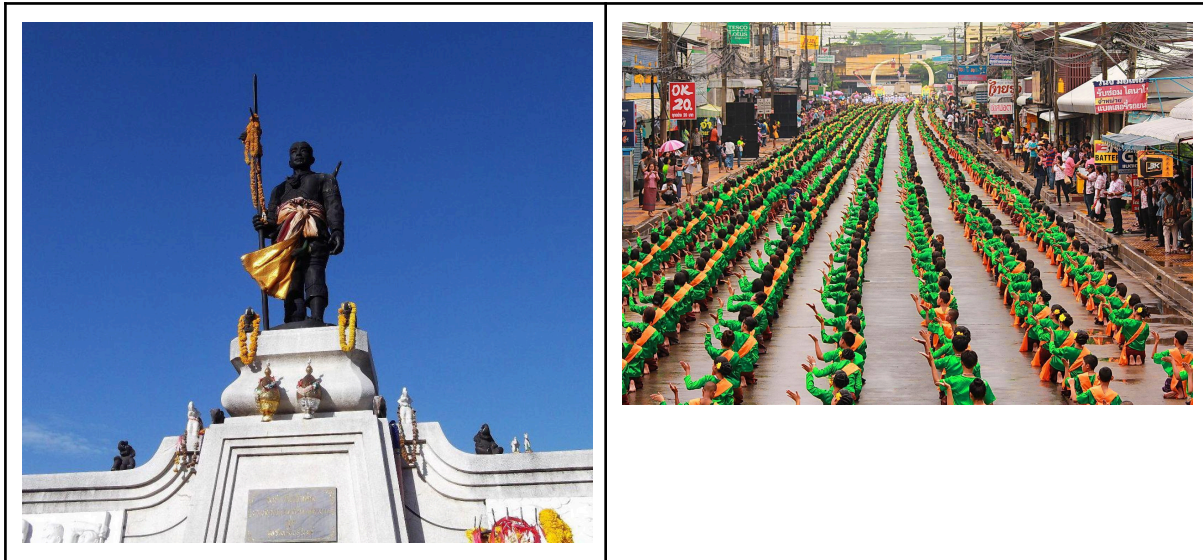
ตอนที่ 5 ปราบเวียงจันทร์

หลังจากเสียกรุงศรีอยุธยาให้แก่พม่าแล้ว พระเจ้าตากสินมหาราช ก็ได้ทรงกอบกู้เอกราชชาติไทยและขึ้นครองราชสมบัติ ตั้งกรุงธนบุรีเป็นเมืองหลวง ใน พ.ศ.2311 พอถึง พ.ศ.2321 เจ้าเวียงจันทร์คิดข่มเหงไพร่พลราษฎร ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ราษฎรได้หลบหนีมาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร พระเจ้าตากสินมหาราชจึงโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกกับพระยาสุรสีห์เป็นแม่ทัพหลวงยกทัพไปปราบ กองทัพเดินทางมาถึงเมืองพิมาย จึงสั่งให้เจ้าเมืองพิมายแต่งตั้งข้าหลวงเกณฑ์กำลังพล เมืองพายัพสมันต์ ขุขันธ์ สังฆะ รัตนบุรี เป็นกองทัพหน้ายกทัพไปล้อมเมืองเวียงจันทร์ จนได้รับชัยชนะ ซึ่งถือว่าเป็นการออกศึกครั้งแรกของบรรพบุรุษชาวสุนทร

เมื่อเสร็จจากการศึกครั้งนี้แล้ว สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จึงปูนบำเหน็จความชอบให้แก่

เจ้าเมืองต่างๆ ดังนี้

1. พระไกรภักดีศรีนครลำดวน (ตากะจะ) เป็น พระยาไกรภักดีศรีนครลำดวน
2. พระสังฆะบุรีศรีนครฉะจะ เป็น พระยาสังฆะบุรีศรีนครฉะจะ
3. พระสุรินทรภักดีศรีนครจำปาศักดิ์ เป็น พระยาสุรินทรภักดีศรีนครจำปาศักดิ์

ตอนที่ 6 ปราบเขมร

ในสมัยที่พระยาสุรินทรภักดีศรีนครจำปาศักดิ์ (เชียงปุม) เป็นเจ้าเมืองปทายสมันต์นั้น ได้เกิดสงครามอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งบรรพบุรุษชาวสุรินทร์ได้ร่วมรบในครั้งนั้นด้วย คือ ประมาณ พ.ศ.2324 ทางฝ่ายเขมรเกิดการจลาจล โดยเจ้าฟ้าทะละหะ (มุ) กับพระยาวิบูลราช (หุ) คิดขบถ จับสมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้ากรุงกัมพูชาไปถ่วงน้ำ ตั้งนักร้องเองขึ้นเป็นเจ้าเมืองกัมพูชา แล้วกลับไปฝึกไพร่ทางญวน พระเจ้ากรุงธนบุรีจึงโปรดให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกกับพระยาสุรสีห์ ยกกองทัพไปปราบปราม โดยเกณฑ์กำลังพลจากเมืองปทายสมันต์ สังฆะ และขุขันธ์ แล้วไปตีเมืองปทายเพชร ปทายมาศ กำพงสวาย เสียมราช แต่การยกทัพไปปราบปรามยังไม่ทันจะราบคาบดี เนื่องจากพระเจ้ากรุงธนบุรีเกิดสติวิปลาศ บ้านเมืองระส่ำระสาย สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกจึงต้องยกทัพกลับ

ตามพงศาวดารบันทึกไว้ว่า บ้านเมืองที่ได้อีกในครั้งนั้น ทางฝ่ายไทยได้กวาดต้อนพลเมืองขึ้นมาบ้าง บางรายก็เริ่มอพยพมาอยู่ และยังได้ทำหนังสือไปเกลี้ยกล่อมญาติพี่น้องให้ขึ้นมาอยู่ด้วย เช่น ออกญาแลกับนางรอง พาบ่าวไพร่ไปอยู่ที่บ้านนางรอง (อำเภอนางรอง) ออกญาหงษ์พาบ่าวไพร่ไปอยู่ที่โคกเมืองแปะ (เมืองบุรีรัมย์) บางรายก็ไปอยู่ที่ท่าตูม เมืองสังฆะ ขุขันธ์ เป็นต้น

ตอนที่ 7 เคลื่อนพลตีกองทัพพม่า

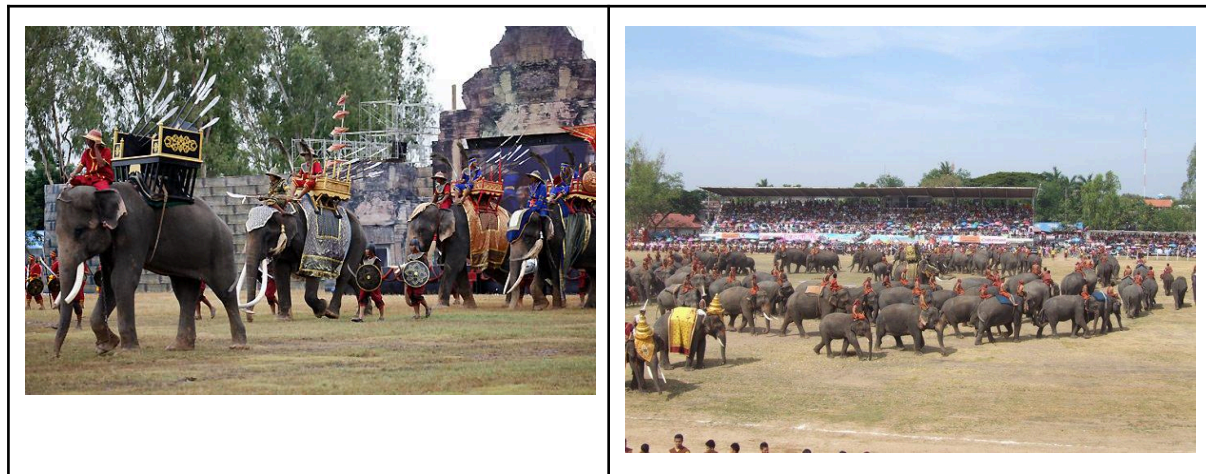
ในยุคของพระยาสุรินทรภักดีศรีไพร่สมันต์ (ดี) บรรพบุรุษชาวสุรินทร์ได้ออกศึกสงครามอีกครั้งคือ ในราว พ.ศ. 2341 ได้มีตราโปรดเกล้าฯ ให้เกณฑ์ชาวเมืองสุรินทร์ สังฆะ ขุขันธ์ ไปตีกองทัพพม่าที่มาล้อมเมืองเชียงใหม่ แต่ขณะที่ยกทัพไปยังไม่ถึง กองทัพพม่าก็เลิกถอยไปก่อน

เป็นที่น่าสังเกตว่า ทำไมต้องเกณฑ์นักรบจากเมืองสุรินทร์ สังฆะ ขุขันธ์ ไปรบถึงเมืองเชียงใหม่ด้วย ทั้งๆที่ระยะทางไกลมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักรบเขตนี้ เคยมีผลงานความเก่งกล้าเป็นที่ประจักษ์ และอาจเนื่องมาจากในยุคนั้น คาคาอาคม เครื่องรางของขลังในแถบนี้มีชื่อเสียงมาก

เล่าต่อมาจนถึงปัจจุบัน เช่น การเสกตะปู เสกเข็ม เสกหนังเข้าท้อง เป็นเหตุให้มีส่วนในการออกไปรบครั้งนี้ด้วย

ตอนที่ 8 จับกุมตัวสาเกียดโง้ง

ในสมัยของพระยาสุรินทรภักดีศรีไพทสมันต์ (สน) มีเหตุการณ์ที่สำคัญคือ ในราว พ.ศ. 2360 มีภิกษุรูปหนึ่งชื่อ “สา” เติบถุดงค์มาอยู่ที่เขาเกียดโง้ง แขวงนครจำปาศักดิ์ แสดงตนเป็นผู้วิเศษต่างๆ เช่น เอาแวนแก้วมาส่องแดดให้ติดเป็นไฟลุกขึ้นได้ เพื่อเผาผลาญบ้านเรือนราษฎร สร้างความเลื่อมใสยำเกรงให้ผู้คนยิ่งนัก ต่อมาภิกษุนี้ได้ชื่อว่า “สาเกียดโง้ง” คิดกำเริบเลิบบ้านเป็นกบฏต่อแผ่นดิน รัชกาลที่ 1 จึงให้พระยามหาอำมาตย์คุมกองทัพไปปราบปรามโดยเกณฑ์กำลังพลจากเมืองสุรินทร์ เมืองสังขะ และเมืองขุขันธ์ ไปทำการจับกุมตัวสาเกียดโง้ง แล้วเหตุการณ์ก็สงบลง

ตอนที่ 9 ปราบกบฏเวียงจันทร์

ราว พ.ศ. 2370 เจ้าอนุวงศ์เวียงจันทร์ กับเจ้าโอรสบุตรเมืองนครจำปาศักดิ์ ได้ขบคิดก่อการกบฏ ยกกองทัพไปตีเมืองต่างๆ เช่น กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด เสดภูมิ ถึงนครราชสีมา กวาดต้อนผู้คนไปเมืองเวียงจันทร์เป็นอันมาก เจ้าโอรสบุตร ยกกองทัพไปตีเมืองขุขันธ์ จับตัวพระยาไกรภักดีศรีนครลำดวน (บุญจันทร์) เจ้าเมืองขุขันธ์และคนอื่นๆ ไปประหารชีวิตที่บ้านส้มป่อย ส่วนเมืองสุรินทร์ เจ้าเมืองได้เกณฑ์ราษฎรและเตรียมเครื่องศาสตราวุธไว้ป้องกันรักษาเมืองทั้งกลางวันและกลางคืน รวมทั้งเมืองสังขะด้วย ในระหว่างนั้นทางกรุงเทพทราบข่าว จึงให้กรมพระยาราชวังบรมมหาศักดิ์พลเสพ กับพระราชสุภาวดียกกองทัพไปปราบปรามเจ้าโย จันทพ่ายแพ้ในที่สุด

ตอนที่ 10 ยกกองทัพไปตีพนมเปญ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2376 เมืองพนมเปญคิดกำเริบเลิบบ้าน แข็งเมืองหันไปพึ่งญวน และญวนได้ส่งกองทัพหลวงเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่ชายแดน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาบดินเดชาฯ ขัตติยราชนิกุล พระยาจำแสน ยกกองทัพไปตีเมืองต่างๆ ในเขมร ซึ่งเป็นศึกยิ่งใหญ่ ใช้เวลา 11-12 ปี จึงสำเร็จ โดยนักรบชาวสุรินทร์ สังขะ ขุขันธ์ ตลอดทั้งสุวรรณภูมิ ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ เดชอุดม ก็ได้ร่วมสงครามด้วย ตีเมืองเสียมราฐ อุดรมีชัย ตีกรุงพนมเปญ เมื่อยกทัพกลับก็มีการจัดงานเลี้ยงต้อนรับ กินเหล้า ร่ายรำอย่างสนุกสนาน ล้มลุกคลุกคลานไปตามๆ กัน

ตอนที่ 11 การตั้งเมืองสุรพินนิคม

เมื่อพระยาสุรินทรภักดีศรีไผทสมันต์ (สุน) ถึงแก่กรรม พระพิชัยราชวงศ์ (ม่วง หรือโงง) บุตรคนที่ 5 ได้รับพระบรมราชโองการให้เป็นพระสุรินทรภักดีศรีไผทสมันต์ เป็นเจ้าเมืองสุรินทร์สืบต่อมา ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ประมาณ พ.ศ. 2395

พระสุรินทรภักดีศรีไผทสมันต์ (ม่วง) ทำความชอบได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็น พระยาสุรินทรภักดีศรีไผทสมันต์ มีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งเจ้าเมือง เป็นผู้ว่าราชการเมือง ใน พ.ศ. 2413 พระยาสุรินทรภักดีศรีไผทสมันต์ (ม่วง) เห็นว่าพระยาสังฆะบุรีศรีนครอัจจะ ได้ขอเอาเมืองศีขรภูมิไปขึ้นต่อเมืองสังฆะ เกรงว่าจะเอาบ้านลำดวนไปเป็นแขวงด้วย ดังนั้นจึงได้กราบบังคมทูลขอพระบรมราชโองการจากรัชกาลที่ 5 **ขอตั้งบ้านลำดวน เป็น เมืองสุรพินนิคม** ขึ้นกับเมืองสุรินทร์ ซึ่งแต่เดิมมีนายยุ บุตรหลวงพิไชยนครบวรวิ (จิม) ปกครองดูแล และขอแต่งตั้งให้**พระยาไชยณรงค์ภักดี (นาก)** ซึ่งเป็นพี่น้องกับพระยาสุรินทรภักดีศรีไผทสมันต์ (ม่วง) เป็น **พระสุรพินนิคมมานุรักษ์** เป็นเจ้าเมือง ใน พ.ศ. 2414

การตั้งบ้านลำดวนเป็นเมืองสุรพินนิคมนี้ พระสังฆะบุรีศรีนครอัจจะ (ทองอินทร์) ได้มีใบบอกคัดค้านไปยังเมืองหลวงว่า บ้านลำดวนเป็นเขตของเมืองสังฆะ การตั้งบ้านลำดวนเป็นเมืองสุรพินนิคมไปขึ้นกับเมืองสุรินทร์นั้นไม่เป็นการสมควร แต่ปรากฏว่า ได้มีพระบรมราชโองการให้มิดราสารถึงเจ้าเมืองสังฆะ และเจ้าเมืองสุรินทร์ว่า การตั้งบ้านลำดวนเป็นเมืองสุรพินนิคม เป็นการบำรุงราชการแผ่นดิน จะขึ้นกับเมืองใดก็ไม่เป็นปัญหา เพราะอยู่ในประเทศเดียวกัน ให้เจ้าเมืองสองคนช่วยกันดูแลปักปันเขตแดน และทำนุบำรุงบ้านเมืองตลอดไป

พ.ศ. 2416 พระสุรพินนิคมมานุรักษ์ (นาก) ได้ย้ายไปที่อื่น และได้เป็นเจ้าเมืองสุรินทร์คนต่อมา พระยาสุรินทรภักดีศรีไผทสมันต์ (ม่วง) เห็นว่า หลวงพิทักษ์สุนทร (เนตร) ซึ่งเป็นบุตรของพระปลัดกรมการเมืองสังฆะ (ปลัดทองแก้ว) แต่สมัครใจมาอยู่ที่เมืองสุรพินนิคม เป็นผู้มีความรู้มากดี จึงแต่งตั้งให้รับตำแหน่งเจ้าเมืองสืบต่อมา

ในขณะที่หลวงพิทักษ์สุนทรรับราชการอยู่นั้น และกำลังรอใบบอกแต่งตั้งจากเมืองหลวง เวลาได้ผ่านไป 3 ปี ก็ถึงแก่กรรม หลังจากนั้นตำแหน่งเจ้าเมืองสุรพินนิคมก็ว่างลงประมาณ 5 ปี จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2425 พระยาสุรินทรภักดีศรีไผทสมันต์ (ม่วง) ก็ได้มีใบบอกไปยังเมืองหลวงขอตั้งให้นายปราง บุตรของตนเป็นพระสุรพินนิคมมานุรักษ์ ปกครองเมืองสุรพินนิคมแทนตำแหน่งที่ว่าง โดยโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งในวันที่ 3 ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 8 ปีมะเมีย

ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2434 พระยามหาอำมาตย์ (หรุณ) ข้าหลวงใหญ่ในนครจำปาศักดิ์ได้รับคำสั่งให้ย้ายไปรับราชการที่กรุงเทพฯ โดยมีพระสุรพินนิคมมานุรักษ์ (ปราง) เจ้าเมืองสุรพินนิคม ได้ออกติดตามเพื่อเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และถึงแก่กรรมที่กรุงเทพฯ นั้นเอง

ประมาณปี พ.ศ. 2439 พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร ซึ่งได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ไปรับราชการที่กรุงเทพฯ ได้รับคำสั่งให้ย้ายไปรับราชการที่กรุงเทพฯ จึงแต่งตั้งให้นายเสริบ เป็น พระสุรพินนิคมมานุรักษ์ ปกครองเมืองสุรพินนิคมต่อมา

ตอนที่ 12 การตั้งอำเภอสุรพินนิคม

ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขลักษณะการปกครอง ตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2441 เมืองสุรพินนิคม ถูกลดฐานะจากเมือง เป็นอำเภอ ขึ้นตรงต่อเมือง

สุนทร ชื่ออำเภอสุรพินทนิคม มีพระสุรพินทนิคมานุรักษ์ (เสริยบ) ดำรงตำแหน่งนายอำเภอคนแรก ต่อมาในภายหลัง พระสุรพินทนิคมานุรักษ์ (เสริยบ) ถึงแก่กรรม หลวงต่างใจ (ถูก ประดับสุข) ได้เป็นนายอำเภอแทน

เมื่อหลวงต่างใจชราภาพลง ทางราชการจึงแต่งตั้งให้ หลวงสนิทนิคมรัฐ (พิน จรรย์ยานนท์) มาดำรงตำแหน่งแทน จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2456 หลวงสนิทนิคมรัฐ ย้ายไปดำรงตำแหน่งนายอำเภอท่าตูม ทางราชการจึงแต่งตั้งให้หลวงสุมาตรา (ริม ทองดา) ดำรงตำแหน่งนายอำเภอต่อมา และในปีนี้เอง รัชกาลที่ 6 ได้ตราพระราชบัญญัติการใช้นามสกุลขึ้น

ตอนที่ 13 การตั้งตำบลลำดวน

ในราว พ.ศ. 2451 พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงสรรพสิทธิ ประสงค์จะย้ายไปรับราชการตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงวัง (ในสมัยรัชกาลที่ 5 เริ่มมีการจัดตั้งกระทรวงครั้งแรก 6 กระทรวง ซึ่งกระทรวงวัง ทำหน้าที่บังคับบัญชาการในพระบรมมหาราชวัง) จึงเปลี่ยนแปลงลักษณะการปกครองใหม่ โดยเฉพาะเมืองสุนทร ได้เปลี่ยนแปลงข้าหลวงใหม่เป็น พระกรุงศรีบริรักษ์ มีการย้ายข้าราชการจากที่อื่นมาดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดแทนผู้มีเชื้อจากเจ้าเมืองคนก่อนๆ และได้ปรับปรุงการบริหารบ้านเมืองใหม่ เมืองสุนทรเปลี่ยนชื่อเป็น จังหวัดสุนทร

ส่วนอำเภอสุรพินทนิคม ถูกลดฐานะเป็น ตำบล ใช้ชื่อว่า ตำบลลำดวน ซึ่งตรงกับช่วงที่หลวงสุมาตราเป็นนายอำเภอ ประมาณ พ.ศ. 2456 ให้ขึ้นตรงต่ออำเภอศีขรภูมิ โดยมีหลวงพิศิษฐ์สุนทรรัฐ (พานเมือง อมรมณี) เป็นนายอำเภอศีขรภูมิ และตรงกับสมัยการปกครองตอนต้นของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ตำบลลำดวนได้มีการจัดตั้งโรงเรียนเป็นครั้งแรกในวัด ชื่อว่า **โรงเรียนวัดปทุมโสภากิจนาราม**

พอถึงปี พ.ศ. 2460 ตำบลลำดวนได้ออนมาอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอสังขะ (สังขะ) โดยมีพระอภิสารสังฆเขตร (แดง สัคคินทรรัตน์) เป็นนายอำเภอสังขะ ประมาณ พ.ศ. 2469 ภูมิลำเนาของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (ที่ตั้งของโรงเรียนอนุบาลลำดวน ในปัจจุบัน) ถูกไฟไหม้ พระไม่สามารถพักอาศัยได้ คงเหลือแต่ศาลาการเปรียญแห่งเดียว ดังนั้นพระจึงต้องมาพักรวมกันอยู่ที่ศาลา เมื่อออกพรรษาแล้ว หลวงพ่อโง๊ะ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสจึงปรึกษากับหลวงพ่อบุญรอดที่เป็นพระดาบอดทั้งสองข้าง แต่ได้บำเพ็ญภาวนามีฌานบารมีสูงมาก ตกลงกันให้มีการย้ายวัดไปสร้างที่ใหม่ตั้งชื่อว่า วัดสุวรรณรัตนโพธิยาราม (หรือวัดเหนือในปัจจุบัน) เมื่อสร้างเสร็จหลวงพ่อบุญรอด จึงลาสิกขาบทเมื่อประมาณ พ.ศ. 2471

ส่วนโรงเรียนถูกไฟไหม้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ จึงย้ายไปเรียนที่วัดสุวรรณรัตน์ โพนิหารามด้วย จนกระทั่งประมาณ พ.ศ. 2479 ขุนมูลศาสตร์สาทร (พงษ์ มูลศาสตร์) ซึ่งเป็น นายอำเภอสังขะ โดยความร่วมมือกับพระครูขุนรสศีลขันธ เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ ได้มาเป็นผู้นำชาวบ้าน สร้างโรงเรียนแห่งใหม่ โดยใช้เงินบำรุงการศึกษาประมาณ 722 บาท และเกณฑ์ชาวบ้านที่ไม่ได้ส่ง ส่วยให้แก่ทางราชการ ซึ่งขณะนั้นมีการเก็บส่วยปีหนึ่งคนละ 2 บาท แต่มีประชาชนที่ไม่สามารถหาเงิน ส่งส่วยจำนวนมาก จึงเกณฑ์คนเหล่านี้ไปเลื่อยไม้สร้างโรงเรียนเป็นรูปปั้นหมา 1 ชั้น มุขหน้า 2 มุข มี บันไดอยู่ตรงกลางอาคาร และได้ตั้งชื่อโรงเรียนแห่งใหม่เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งการร่วมมือของราษฎรว่า **โรงเรียนสุรพินทรราษฎรานุสรณ์ หรือโรงเรียนประชาบาลตำบลลำดวน1** ต่อมาใน พ.ศ.2493 นายศิริ สุคันธรัต ศึกษาธิการอำเภอสังขะ ได้จัดสรรเงินงบประมาณมาต่อเติมอาคารด้านล่าง ลาดพื้น ด้วยปูนซีเมนต์คอนกรีต

ในช่วงที่เมืองสุรินทร์ตกเป็นทาสของญวน ถูกลดฐานะเป็นตำบลลำดวน ทางราชการได้แต่งตั้งกำนันตำบล ลำดวน จนถึงปัจจุบันดังนี้

1. ขุนจันทง (โป้ว)
2. หลวงณรงค์ภักดี (เอี่ยม)
3. นายเมฆ มัชฌิม
4. นายเพ็ง มีทรัพย์
5. นายโปีะ จารัตน์
6. หมื่นเพียรระงับภัย (นายเป็น เทียนทอง)
7. นายองค์ ปานเจริญ
8. นายทิพย์ นิลแก้ว (พ.ศ. 2472 - 2482)
9. นายเปลื้อง ประดับสุข (พ.ศ.2482 - 2486)
10. นายสามารถ จันทเขต (พ.ศ.2486 - 2490)
11. นายเขต รุจิยาพนนท์ (พ.ศ.2490 - 2492)
12. นายเปลื้อง ประดับสุข (พ.ศ.2492 - 2502)
13. นายทวีศักดิ์ ประดับสุข (พ.ศ.2502 - 2533)
14. นายประโยชน์ อินทรามะ (พ.ศ.2533 - 2548)
15. นายประดับ นิลแก้ว (พ.ศ.2548 - 2551)
16. นายสมพาส มรรคผล (พ.ศ.2551 - 2556)
17. นาง

ตอนที่ 14 การตั้งกิ่งอำเภอลำดวน

เนื่องจากตำบลลำดวน เป็นเมืองโบราณ บ้านเมืองมีความเจริญก้าวหน้า ประชาชนมีการศึกษาดีสมควรได้รับการยกฐานะให้สูงขึ้น ดังนั้นในราว พ.ศ. 2517 นายสุทัศน์ ประดับสุข (ลูกของครูเทียบ ประดับสุข) ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้น ม.ศ.4 (ปัจจุบัน นายสุทัศน์เสียชีวิตแล้ว) ได้ยื่นหนังสือและหลักฐาน ต่อ นายสุธี โอบอ้อม ผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ เพื่อขอยกฐานะจากตำบลลำดวน เป็นกิ่งอำเภอสุรพิน หนาคม

ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2518 กระทรวงมหาดไทยแจ้งให้สภาตำบลและส่วนราชการลงมติที่จะเลือกชื่อ “สุรพินหนาคม” หรือ “ลำดวน” จนกระทั่งเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2519 จึงได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย ยกฐานะตำบลลำดวนขึ้นเป็น “กิ่งอำเภอลำดวน” ขึ้นต่ออำเภอสังขะ ซึ่งมีผลตั้งแต่วันที่ 3 มกราคม 2520 ประกอบด้วย 2 ตำบลคือ ตำบลลำดวน และตำบลโชคเหนือ (ตำบลโชคเหนือ ตั้งขึ้นเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2510) โดยมีร้อยตรีบุเรศ ศุกกาญจน์ ดำรงตำแหน่งปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอลำดวน เป็นคนแรก ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2520 จนถึงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2527

ในครั้งแรกใช้ศูนย์พัฒนาการตำบลลำดวน (บริเวณศาลาหมู่บ้าน หมู่ที่ 3 ตำบลลำดวน ตลาดศาลาปูน) เป็นที่ว่าการอำเภอชั่วคราว เริ่มปฏิบัติงานตั้งแต่วันที่ 31 พฤษภาคม 2520 จนถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2534 ที่ว่าการอำเภอแห่งใหม่ก็ได้สร้างเสร็จในบริเวณที่ดินของ ครูบัญชา นามวัฒน์ และนางงาม อินทร์แปลง ซึ่งทั้งสองได้ยกที่ดินให้แก่ทางราชการ แล้วทำพิธีเปิดป้ายที่ว่าการอำเภอ โดยมีนายเสนอ มูลศาสตร์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ เป็นประธานในพิธี ต่อมาก็มีประกาศตั้งสุขาภิบาลลำดวนสุรพินห์ เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2532

ในช่วงที่เป็นกิ่งอำเภอ มีการตั้งปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ ตามลำดับดังนี้

1. ร.ต.บุเรศ ศุกกาญจน์	1 ก.พ. 2520 - 1 ก.พ. 2527
2. นายนพปฎล เสาสง	6 ก.พ. 2527 - 28 ม.ค. 2529
3. นายณรงค์ศักดิ์ บรรลือเขต	3 ก.พ. 2529 - 6 มี.ค. 2530
4. นายสุพล ลีมางกูร	10 มี.ค. 2530 - 1 เม.ย. 2533
5. นายวุฒิพงษ์ เขียวธำรง	2 เม.ย. 2533 - 2 ธ.ค. 2533
6. นายกฤษดา พานิชเจริญ	3 ธ.ค. 2533 - 19 ก.ค. 2534

ตอนที่ 15 การตั้งอำเภอลำดวน

ต่อมาเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2534 ได้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะกิ่งอำเภอลำดวน เป็นอำเภอลำดวน โดยมีนายเลกิง เจริญศรี เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ และนายกฤษดา พานิชเจริญ เป็นนายอำเภอลำดวน ประกอบด้วย 5 ตำบลคือ ตำบลลำดวน ตำบลโชคเหนือ ตำบลดราดม ตำบลอุโลก และตำบลตระเปียงเตีย รวมเป็น 51 หมู่บ้าน(ปัจจุบันมี..... หมู่บ้าน) ประชากรทั้งสิ้น เมื่อเดือนกรกฎาคม 2557 มีจำนวนทั้งสิ้น 31,616 คน ชาย 15,850 คน หญิง 15,766 คน มีพื้นที่ประมาณ 343 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 3.91 ของพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ อยู่ในระดับความสูงโดยเฉลี่ย 150 เมตรจากระดับน้ำทะเล

การตั้งตำบล

1. ตำบลลำดวน ตั้งเป็นตำบลเมื่อ	พ.ศ.2456
2. ตำบลโชคเหนือ	ตั้งเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2510
3. ตำบลดราดม	ตั้งเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.2523
4. ตำบลอุโลก	ตั้งเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.2523

รายนามนายอำเภอลำดวน

1. นายกฤษดา พานิชเจริญ	19 ก.ค.2534 - 16 ต.ค. 2537
2. นายรังสรรค์ สังข์ประไพ	17 ต.ค.2537 - 13 ต.ค. 2539
3. นายสุพล ลิ้มามกุล	14 ต.ค.2539 - 1 พ.ย. 2541
4. นายสันติชัย คงเกลี้ยงศิริวัฒนา	2 พ.ย. 2541 - 19 พ.ย. 2543
5. นายไตรสิทธิ์ กงจักร	20 พ.ย. 2543 - 23 ต.ค. 2550
6. นายนิวัฒน์ ศรีบุญนาถ	24 ต.ค. 2550 - 11 พ.ย. 2550
7. นายพงษ์พันธ์ วิเชียรสมุทร	12 พ.ย. 2550 - 24 พ.ย. 2551
8. นายเอกรัตน์ อังคสิทธิ์	24 พ.ย. 2551 - 21 ก.พ. 2553
9. นายเศรษฐชัย ธนารักษ์	22 ก.พ. 2553 - 17 พ.ค. 2554
10. นางกาญจนา เพ็ชรวิเศษ	18 พ.ค. 2554 - 17 มี.ค. 2556
11. ว่าที่ร้อยตรีศรีณวัชร พูลสวัสดิ์	18 มี.ค. 2556 - 20 มี.ค. 2558
12. นายเรืองยศ ลิ้มบุญเจริญ	2 เม.ย. 2558 - ปัจจุบัน

.....
หมายเหตุ

- อ่างอิง ครูเชลียว เปล เป็นครูจ้างที่สอนภาษาเขมร ในโรงเรียนสุรพินท์พิทยามาจากประเทศกัมพูชา ตำบลลำดวน จะออกเสียงว่า รม-ดูล

ความเป็นมาของผู้ปกครองเมืองสุรพินท์นิคม (อำเภอลำดวน)

ความเป็นมาของพระไชยณรงค์ภักดี (นาก)

พระไชยณรงค์ภักดี (นาก) หรือพระสุรพินทนิคมานุรักษ์ เป็นเจ้าเมืองคนแรกของเมืองสุรพินทนิคม ประมาณ พ.ศ. 2414 เป็นบุตรของพระยาสุรนาทภักดีศรีไพสมันต์ (สุน) และเป็นน้องของพระยาสุรินทภักดีศรีไพสมันต์ (ม่วง)

ความเป็นมาของหลวงพิทักษ์สุนทร (เนตร)

หลวงพิทักษ์สุนทร (เนตร) เป็นพระสุรพินทนิคมานุรักษ์ คนที่ 2 เป็นบุตรของพระปลัดกรมการเมืองสังฆะ (ปลัดทองแก้ว) มีพี่น้อง 4 คนคือ นายเนตร นางมด นายแนม และนายน้อย ซึ่งเป็นต้นตระกูลรัตนจรรยา นายเนตรเมื่อมาอยู่ที่ลำดวน มีภรรยา 2 คน คือ นางศุภร์ และนางนวล

นางศุภร์ มีบุตรธิดา 4 คน คือ

1. นายฉลอง มีภรรยาชื่อ นางพิณท์ มีบุตร 1 คน คือ นายปลจ มีขเนตร
2. นางอัม สามีชื่อ พระประทีปสาคร (มาจากเมืองจกัล ของเขมร) ไม่มีบุตร
3. นางกำพวง (พวง) สามีชื่อ พระสุรพินทนิคมานุรักษ์ (เสริยบ) มีธิดา 2 คนคือ นางเจย รัตนจร แต่งงานกับนายไคล อินทรนุช นางแถม รัตนจร แต่งงานกับ นายเพ็ง มีบุตร 2 คน คือ นางแดงอ อ นาคดี และนางผิวอ่อน รุจิยาปนนท
4. นางกำยาน สามีชื่อ พระสุนทรภักดีศรีผไทสมันต์ (เยียบ) มีบุตร 1 คน คือ พหลวงพิศิษฐ์ สุนทรรัฐ (พานเมือง อมรมินิ)

นางนวล มีบุตรธิดา 4 คน คือ

1. นายจาด มีขเนตร ภรรยาชื่อ นางบุญเลี้ยง มีบุตรธิดา 2 คือคือ นางแก้ว และนายจรุก
2. นางโบร (สมบุรณ์) มีขเนตร สามีชื่อ หลวงต่างใจ (ถูก ประดับสุข) มีบุตรธิดา 8 คน
3. นายเมฆ มีขเนตร ภรรยาชื่อ นางเกษ มีบุตรธิดา 7 คน คือ นางพู นายแบะ นายวอด นาง จันทร นางเปิ้ล นายทม นายหอม
4. นายอยู่ มีขเนตร ภรรยาชื่อ สมบุรณ์ มีบุตรธิดา 9 คนคือ นางแป๊ะ นายปุ่น นายแก่น นายก้อน นายกวน นางจอม นางเปื้อ นายพวน นางยวน

ความเป็นมาของ พระสุรพินทนิคมานุรักษ์ (เสริยบ)

พระสุรพินทนิคมานุรักษ์ (เสริยบ) เป็นลูกพี่ลูกน้องกับ นางสมบุรณ์ (ภรรยาหลวงต่างใจ) คือเป็น นบุตรของ นายน้อย กับนางสังคิด มีพี่น้อง 2 คนคือ

1. นายเสริบ ภรรยาชื่อ นางกล้า มีบุตรธิดา 2 คนคือ นายบุญเกิด รัตนจร และนางบด รัตนจร
2. นายเสริบ ภรรยาชื่อ นางพวง

พ.ศ. 2460 ตำบลลำดวน ไต่โอนการปกครองจากอำเภอศีขรภูมิ มาอยู่ในเขตอำเภอสังขะ โดยมี พระอภิสารสังฆเขต (สังฆเขต) (แดง สัคันธรัตน์) เป็นนายอำเภอสังขะ

พระอภิสารสังฆเขต มีลูกสาวชื่อ ทองดี สัคันธรัตน์ ต่อมาพระอภิสารสังฆเขต ย้ายไปรับ ราชการที่จังหวัดอุบลราชธานี และลูกสาวได้แต่งงานกับ ครูชัย พรหมคุปต์ ต่อมาได้เป็นศึกษาธิการ จังหวัดอุบลราชธานี มีลูกสาวชื่อ ปลั่งศรี (ทั้งหมด 10 คน) หรือที่ชาวสุนทรเรียกขานกันว่า คุณแม่ ปลั่งศรี มุลศาสตร์ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนสิรินธร จ.สุนทร

สถานที่สำคัญในอดีต

จากการที่อำเภอลำดวน เป็นเมืองโบราณในอดีต จึงปรากฏมีสถานที่สำคัญซึ่งบางแห่งใช้เป็น จัดงานวันสำคัญของชาติ งานนักชดถกษ และประกอบกิจกรรมต่างๆ แต่ปัจจุบันสถานที่เหล่านั้นถูก เปลี่ยนสภาพเป็นที่อยู่อาศัยจนหมดแล้ว จึงเห็นควรนำเสนอเพื่อให้อนุชนคนรุ่นหลัง ได้ทราบาว ดังนี้

1. ที่ตั้งศาลาว่าการ ที่ตั้งเดิมอยู่บริเวณบ้านนายภิรมย์ อินทรนุช หมู่ที่ 1 (เสียชีวิตแล้ว) ทางทิศ ใต้ของโรงเรียนอนุบาลลำดวน
2. ที่ตั้งจวนเจ้าเมือง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของศาลาว่าการ บริเวณบ้านครุฑเียย ประดับสุข อยู่หมู่ที่ 1 ซึ่งแต่ก่อนนั้นจะมีรั้ว หรือกำแพงทำด้วยไม้แต่เป็นแผ่นๆ
3. ท่งศาลา อยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่ที่ 1 บ้านลำดวน มีลักษณะเป็นท่งโล่งอยู่นอกกำแพง คูเมือง เหตุที่เรียกว่าท่งศาลาเพราะเจ้าเมืองได้สร้างศาลาไว้พักร้อน และควบคุมดูแลทาสท่านา
4. หลักเมือง อยู่บริเวณกลางเมืองสุรพินทนิคม สร้างขึ้นในสมัยนายยู เป็นผู้ปกครองเมือง เพื่อสักการบูชา และบวงสรวงเทพารักษ์ ให้เกิดสวัสดิมงคลแก่บ้านเมือง
5. โรงวันชาติ เป็นลานบริเวณกว้างอยู่ด้านหน้าของวัดประจิม ประกอบด้วยอาคารไม้ มุงด้วยหญ้าคา กว้างประมาณ 12 เมตร ยาวประมาณ 18 เมตร ใช้สำหรับจัดงานที่สำคัญของชาติ งานประเพณีของอำเภอ ประดับธงทิวมากมาย โยจัดต่อเนื่องติดต่อกันเป็นแรมเดือน มีการละเล่น หลายอย่าง เช่น การเจริยง ลิเกเขมร กันตริ้ม รำตรุษ มีการประกวดเทพีลำดวน ประกวดการ

จักสาน การควั่นเชือก เป็นต้น ปัจจุบันอยู่บริเวณหลังบ้านครุพจน์ สุคันธรัตน์ (ทางทิศตะวันตก ของ ที่ทำการไฟฟ้าอำเภอลาดวน)

6. โรงพัก ตั้งอยู่บริเวณคันดินของสระสิมใน บริเวณบ้านของครูสงกลิ่น เป็นสุข (ทิศใต้ของ ที่ทำการไฟฟ้าอำเภอลาดวน) ประกอบด้วย อาคารไม้มุงด้วยหญ้าคาเล็กๆ เป็นที่พักของผู้ตรวจการ อำเภอ เช่น ตำรวจ สรรพสามิต ใช้เป็นที่กักขังผู้ต้องหา โดยใช้โซ่ล่ามไว้กับเสาก่อนที่จะส่งให้ อำเภอต่อไป

7. โรงตีเหล็ก อยู่บริเวณด้านตะวันออกของสระเต่า โดยพบหลักฐานของเศษซี่เหล็ก อยู่มากมาย

8. เตาเผาอิฐ อยู่ทางทิศตะวันตกของโรงเรียนอนุบาลลาดวน (บริเวณสวนของครูสำโรง นิลแก้ว) มีลักษณะเป็นสระน้ำเล็กๆ และมีเศษก้อนอิฐมากมาย เพื่อใช้ในการเผาอิฐก่อสร้างเจดีย์

9. ดินสามเหลี่ยม มีลักษณะเป็นสนามบริเวณกว้าง รูปสามเหลี่ยม เคยมีการเอาไม้ปักเป็นเขต ไว้ แต่ปัจจุบันสูญหายหมดแล้ว ตรงกลางตกแต่งเป็นรูปวงกลม มีถนนเชื่อมกันสามด้าน ชาว บ้านกันขุดนี้เพื่อสงวนไว้เป็นที่ออกกำลังกาย และพักผ่อน แต่ต่อมาเจ้าของดินที่จับจองไว้แต่เดิมไม่เคย ให้ จึงมีการจำหน่ายให้แก่คนอื่น ปัจจุบันอยู่บริเวณเขตตลาดสดศาลปู่จัน หมู่ที่ 3 จนถึงเขตรั้วของ โรงเรียนอนุบาลลาดวน

10. บ่อจอก มีคนเล่าว่า เดิมทีบริเวณแห่งนี้มีคนเอาจอบไปขุดดินลึกประมาณ 2 เมตร ก็จะมี น้ำไหลออกมา พร้อมทั้งมีจอกแห่น้ำไหลมากับสายน้ำด้วย ชาวบ้านไม่สามารถใช้ดื่มได้ แต่ถือว่าเป็นบ่อ ศักดิ์สิทธิ์แห่งหนึ่ง ปัจจุบันอยู่บริเวณสระน้ำหน้าโรงเรียนสุรพิณพิทย

11. หินลับมีด มีลักษณะเป็นหินทราย รูปรางสี่เหลี่ยมปลายมน ถูกปักไว้ในดินบริเวณด้านหลัง ของโรงเรียนสุรพิณพิทย เืองบ้านของ ผอ.ไพชยนต์ จันทเขต คนเลี้ยงควายหรือชาวบ้านมักจะไป ลับมีดที่หินแห่งนี้ คาดว่าคงเป็นหลักเขตเมืองเก่า ต่อมามีคนมาขุดฐานเพื่อค้นหาพระพุทธรูป และได้ สูญหายไปแล้ว

12. กจ็อนตาเล็ก คือแอ่ง หรือหนองน้ำแล้วมีกระทอมของตาเล็ก จันทเขต ปลุกไว้ข้างๆ เพื่อ เป็นที่พักสำหรับไปตัดไม้เถาไร่ มีการปลูกไม้ผล เช่น มะพร้าว มะม่วง และไม้ผลอื่นๆ อยู่รอบข้าง ปัจจุบันไม่ปรากฏสภาพเดิมอยู่เลย บริเวณตรงนี้อยู่ตรงมุมโรงเรียนสุรพิณพิทยาด้านตะวันตกเฉียง เหนือ